

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2025. Issue 5

Languages of publication: **Uzbek,** English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London , 2025.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

O'RTA OSIYONING BRONZA DAVRI MODDIY MADANIYATI**Toshpulatova Zarnigora Ulug'bek qizi**

Qo'qon universiteti Andijon filiali

Tarix yo'nalishi 25-06 talabasi

Umarjonova Mukarramoy Sanjarbek qizi

Qo'qon universiteti Andijon filiali

Tarix yo'nalishi 25_06 talabasi

Bronza davri metallurgiya taraqqiyotining to'rtinchi bosqichiga to'g'ri keladi. Bronza-misga qo'shimcha qalayni qoshib eritish asosida hosil bo'lgaan metall. Insoniyatning bronzadan foydalana boshlangan davrida ilk asrgacha tarixi bronza davri deb ataladi. O'zbekiston hududida bronza davri mill.avv II ming yillikning I choragida boshlanib mill.avv VIII asrgacha davom etadi.

O'rta Osiyoning janubiy hududlarida dehqonchiik madaniyati ravnaq topib ilk shahar madaniyati tarkib topdi. O'zbekistonning janubiy-sharqiy va markaziy hududlarida ya'ni Samarqand, Farg'ona, Qarshi vohasi hududlarida ilk shahar madaniyati izlari so'ngi bronza davriga kelganda vujudga keldi. Ungacha bu hududlarda ko'chmanchi chorvadorlar madaniyati ya'ni Andronova va Tozabog'yob madaniyatlari aholisi yashab kelgan. O'zbekistonning shimoliy hududlarida cho'l va dasht chorvachilik xo'jaligi yetakchi o'rinni egallagan. Zarafshon , Sirdaryo va Amudaryo etaklarida so'ngi bronza va ilk temir davrida chorvador qabilalar o'troqlashib, sug'orma dehqonchilik bilan shug'ullana boshlaganlar va ular asosida qishloqlar tashkil etiladi. O'rta osiyoning janubiy va janubi-g'arbiy rayonlari dehqonchilik madaniyatining o'choqlariga aylandi. Uning cho'l va dasht zonalari chorvadorlar va O'rta Osiyoning shimoli -sharqiy, shimoli-g'arbiy, markaziy hududlaridagi daryo etaklarida dehqonchilik madaniyati tashkil topa boshladi. Dehqonchilikdan chorvachilikning alohida soxa bo'lib ajralib chiqishi qonuniy zaruriyat bo'lgan. (N.A.Egamberdieva, 2022. 71-72 betlar)

Bronzadan yasalgan qurollari mehnat unumdorligini oshirdi, takroriy sug'orma dehqonchilik asosida doimiy qishloqlar ko'paydi. Yangi yerlar o'zlashtirildi, hunarmandchilikning yangi soxalari metallurgiya zargarlik rivojlandi, kulolchilikdan charxdan foydalanishga o'tildi, uy-joy qurilishida g'ishtdan foydalanildi, mustahkam mudofaa devorlari qurila boshlandi. Chorvadorlar zonasida ot va eshakdan transport sifatida foydanlanishga o'tildi. Gupchaklik g'ildirakli aravalar paydo bo'ldi, jamiyat hayotida monogam oila tarkib topib, hayotda otalar yetakchi bo'la boshladilar, patriarxat davri boshlanib urug' jamoasi yemirila boshladi va ilk davlatchilik elementlari shakllandi. Qo'shni mamlakatlar, ayniqsa chorvadorlar bilan dehqonlar o'rtasida tovar ayriboshlash jonlandi.

Qabilalararo munosabatlarda bir biri bilan aralashib yangi etnoslarning shakllanishi va ularning madaniyatlari vujudga kela boshladi. Masalan, hozirgi

Qirg'iziston, Qozog'iston cho'llarida yashagan Andronova madaniyati chorvadorlari mill.avv II ming yillik o'rtalarida O'zbekistonning shimoliy va janubiy hududlariga kirib borib, mahalliy aholi bilan aralashib ketgan va Tozabog'yob, Qayroqqum kabi madaniyatlari shakllangan. O'zbekistonning janubiy hududlarida ya'ni Surxandaryo viloyati hududlarida ilk bronza davridayoq qadimgi dehqonchilik madaniyati shakllangan. Uning shakllanishida Murg'ob vohasidan kelgan dehqonlar asosiy o'rinni egallaganlar. Ular dastlab Sherobod cho'lini o'zlashtirib, Sopollitepa qishlog'ini tashkil qilganlar keyinchalik Sopollitepaliklar asta-sekin Kohitong va Boysun tog' etaklari bo'ylab shimoli-sharqqa siljiganlar va Sherobod daryosi bo'ylab dehqonlarning qishloqlarini tashkil qilganlar. Uning tadqiqot ishalari bilan 1969-1974 yillarda A. Asqarov shug'ullangan. Ushbu madaniyatga tegishli 20dan ortiq yodgorliklar topilgan. Jarqo'ton yodgorligi sopollitepaliklar asos slogan ilk shahar hisoblanadi. (N.A.Egamberdieva, 2022. 73-bet)

Tozabog'yob madaniyati 1938-yilda Amudaryoning quyi havzasidagi Oqchadaryo o'zani bo'yidagi Tozabag'yob kanali bo'yidan S.P.Tolstov tomonidan topilgan. Tozabag'yob madaniyatiga oid materiallar qum va taqir yuzasida sochilib yotgan geometrik naqshli sopol parchalar hisoblanadi. Sopol idishlar qo'lda yasalgan qo'pol, mo'rt bo'lib xurmacha bankasimon idishlar va yarim doira shaklidagi kosalardan iboratdir. (N.A.Egamberdieva, 2022. 81-bet)

Xulosa qilib aytganda O'rta Osiyoning bronza davri moddiy madaniyati mintaqada dastlabki shaharsozlik rivojlangan dehqonchilik va metallurgiyaning shakllanishi bilan ajralib turadi. Bu davrda Sopollitepa, Zamonbobo, Tozabog'yob kabi madaniy yodgorliklar topilgan. Yirik qo'rg'onlar, ibodatxonalar, murakkab sug'orish tizimlari va bronzadan yasalgan mehnat qurollari jamiyatning yuksalgan darajasidan dalolat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ibragimov R.Z. O'rta osiyo arxeologiyasi – Toshkent, 2020. (89-131) betlar
2. Egamberdieva N.A. Arxeologiya. Darslik -Toshkent, 2022 (71-81 betlar)
3. Matboboyev B.X., Masharipov Z. Andijon tarixi. -Toshkent: "Sharq", 2014.
4. Kabirov J., Sagdullayev A.S. O'rta Osiyo arxeologiyasi. – Toshkent, 1990.

